

**Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Детский сад №4 «Сырдах» городского округа «город Якутск»
(МБДОУ «Д\с №4 «Сырдах»ГО «город Якутск»)**

Бырайыак аата: «Оонньуу нөңүө ийэ тыл баайын, ситимнээх санатын сыйнарары»

Уһуйаан айар бөлөбүн иитээччилэрэ

Дьокуускай 2022

Бырайыак төрүтэ: Төрөөбүт ийэ тылын умнубут, төрүт культууратын сүтэрбит омук кута – сүрэ кэхтэр, сизэрэ – майгыта уларыйар.

«Ийэ тыл диэн оҕо төрүт өйүн, туох баар дьоҕурун, удьуор тыынын арыйар күлүүс буолар» - диэн этэр норуот педагогикатынан утумнаахтык дьарыктанар учуонай Галина Семеновна Попова – Санаайа. Күлүүһэ суох хатыылаах ааны кыайан аспаккын, онон ийэ тылын билбэт оҕо майгыта, өйө, дууһата эмиэ хатыылаах аан курдук, онно ким да сатаан киирбэт.

Саха оҕото кыра эрдэбиттэн төрөөбүт буоруттан силис тардан, норуотун тылын барҕа баайын, өбүгэтин үтүө үгэһин этигэр ингэринэн, амарах сүрэбин, мындыр өйүн, уран тарбаҕын утумнаан, сахалыы куттаах-сүрдээх дьохуннаах киһи буола улаатара билинни кэм ирдэбилэ буолла. Омук быһыытынан төрөөбүт ийэ тылбытыгар интэриэс үрдээтэ. Билинни төрөппүттэр оҕолоро лоп-бааччы ситимнээн, бэйэлэрин саңааларын сааһылаан сангарар буолалларыгар баҕалара улахан, ол гынан баран оҕо сангарар сангата күн-түүн мөлтөөн иһэрэ киһини долгутар. Оскуолаҕа кириэн иннинээҕи саас – оҕо барыны бары сэнээрэр, түргэнник ылынар кэмэ, онон бу кэми куоттарбакка төрөөбүт ийэ тылын-өһүн, сүөгэйин сүмэтин оҕоҕо ингэриэхтээхпит. Оҕо төрөөбүт ийэ тылынан көңүл сангаран, бэйэтин саастыылахтарын уонна дьон сэргэ иннигэр толлубакка-симиттибэккэ санаатын сааһылаан этэ үөрэниэхтээх, оччоҕо кини ситимнээх, ылыннарыылаах сангата, бодоруһар сатабыла сайдар, билиигэ-көрүүгэ тардыһыта уһуктар, дьонно-сэргэбэ сизрдээхтик сыһыаннаһарга иитиллэр.

Бырайыак туһулуута: Оҕо ийэ тыл баайын, санарар санатын, сайыннарар бэйэ айбыт оонньууларын үөрэтии, чинчийии.

Бырайыак үөрэтэр предметэ: Оонньуу көмөтүнэн оҕо ситимнээн санарар санатын сайдыыта.

Бырайыак сыала: Оонньуу көмөтүнэн оҕо төрөөбүт ийэ тыл кэрэтин, баайын билиһиннэри, ситимнээн санарар санатын сайыннарыы.

Бырайыак соруктара:

❖ Ситимнээн санарар сананы сайыннарарга сыһыаннаах анал программалары, методическай литературалары, дидактическай пособиелары наардааһын, аабыы, үөрэтии, ырытыы;

❖ Ситимнээх сананы сайыннарарга аналлаах оонньуулары көрдөөһүн, айыы, талыы, ырытыы;

❖ Оскуолаҕа киирэригэр оҕо ситимнээх тылын сайыннаран, бэйэтин санаатын сааһылаан этэригэр эйгэни тэрийии;

❖ Тыл-өс өттүнэн культуралаах, дьонно-сэргэҕэ сиэрдээх сыһыаннаах, майгылаах буола улаатарыгар олук ууруу.

❖ Бырайыак сонун өрүтэ: Оҕо уонна иитээччи, оҕо уонна төрөппүт бииргэ куолаан айбыт оонньууларын киллэри.

Бырайыак ыытыллар сирэ: Сыырдаах нэһилиэгэ, «Сырдах» оҕо саада.

Бырайыак кыттыылаахтара: «Сырдах» оҕо саадын орто, улахан, бэлэмнэнии бөлөхтөрүн иитиллээччилэрэ, иитээччилэрэ, төрөппүттэрэ.

Бырайыак кэмэ:

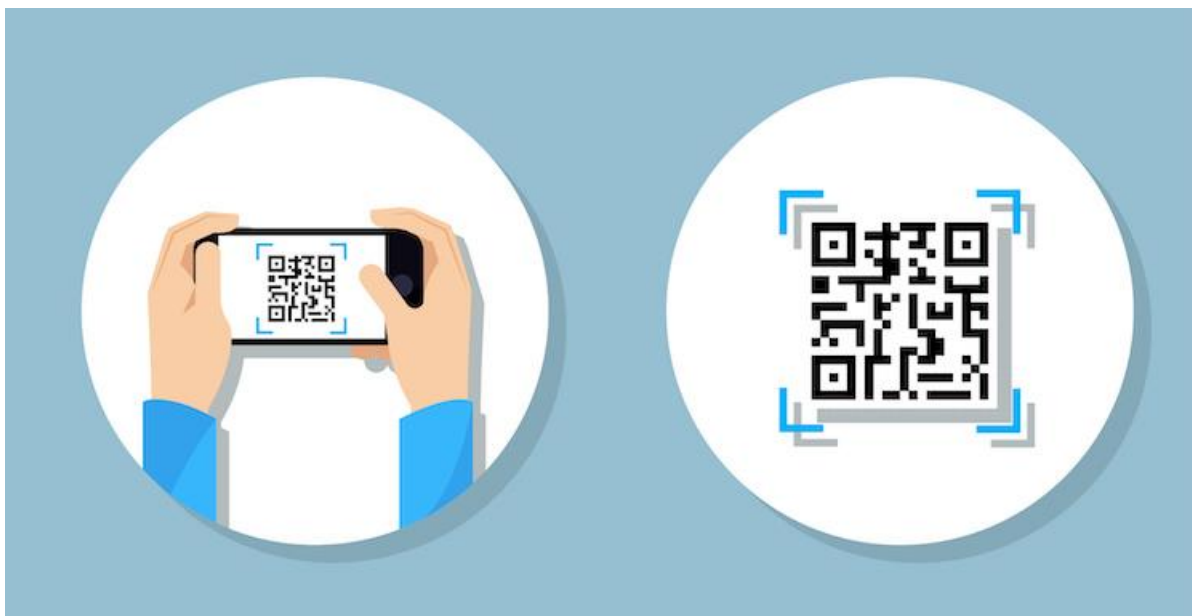
Орто бөлөх:

Иитээччилэр: Нина Ильинична, Ольга Николаевна

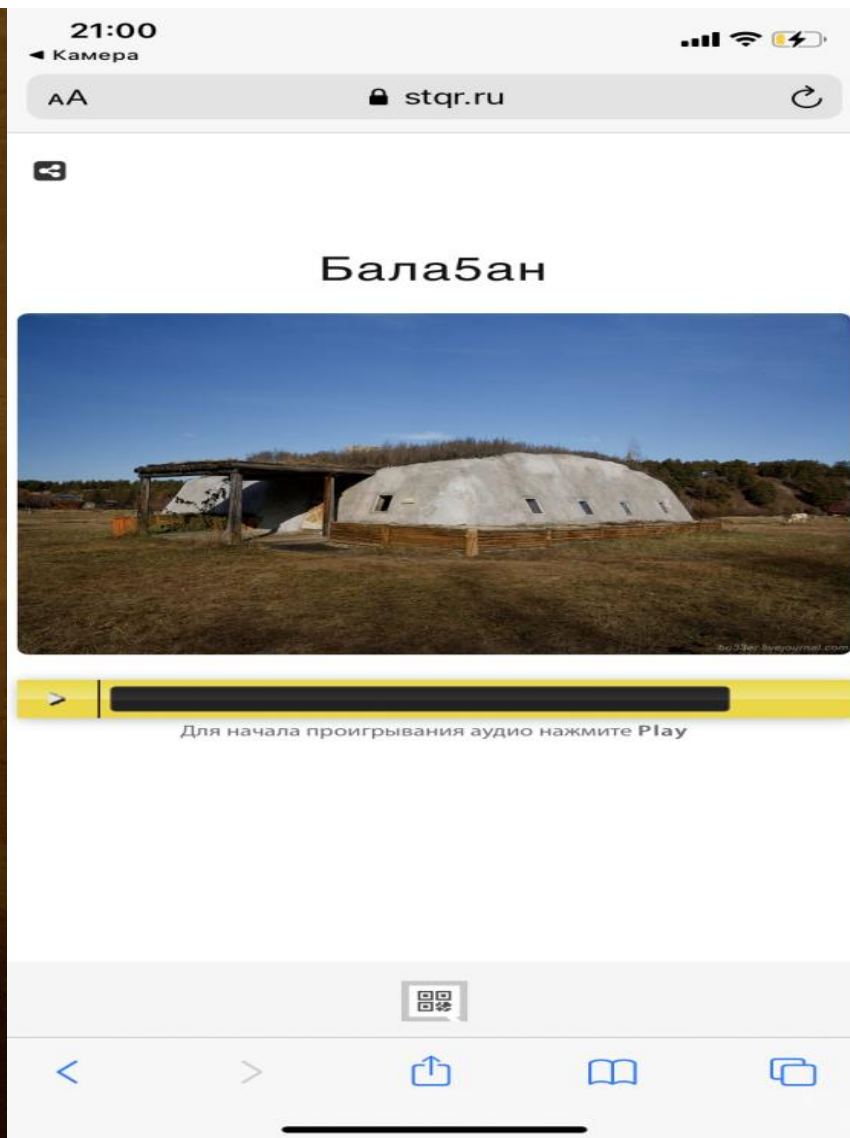
Оонньуу аата-суола: «Уруһуйдаан үөрэн.

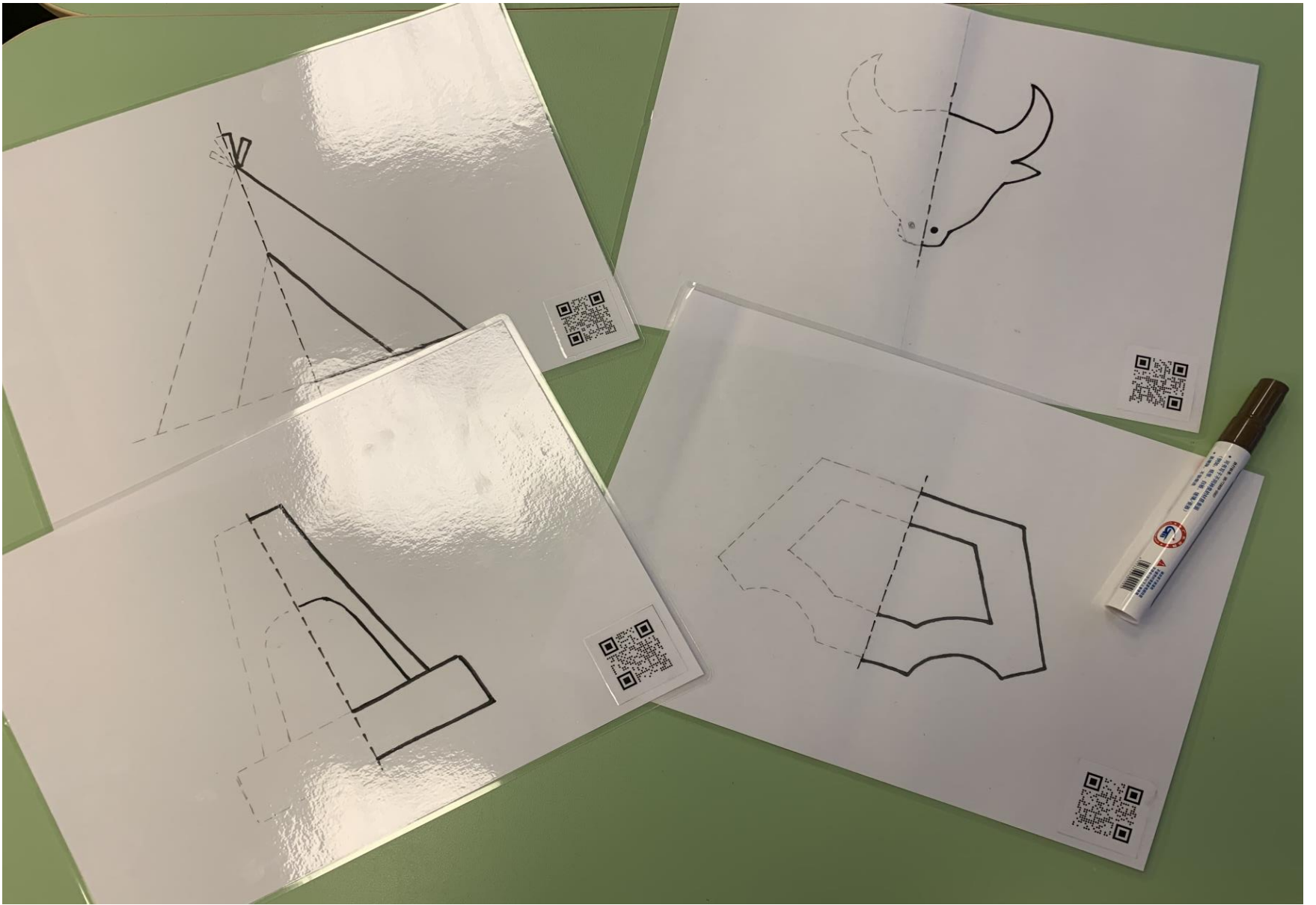
Сыала соруга:

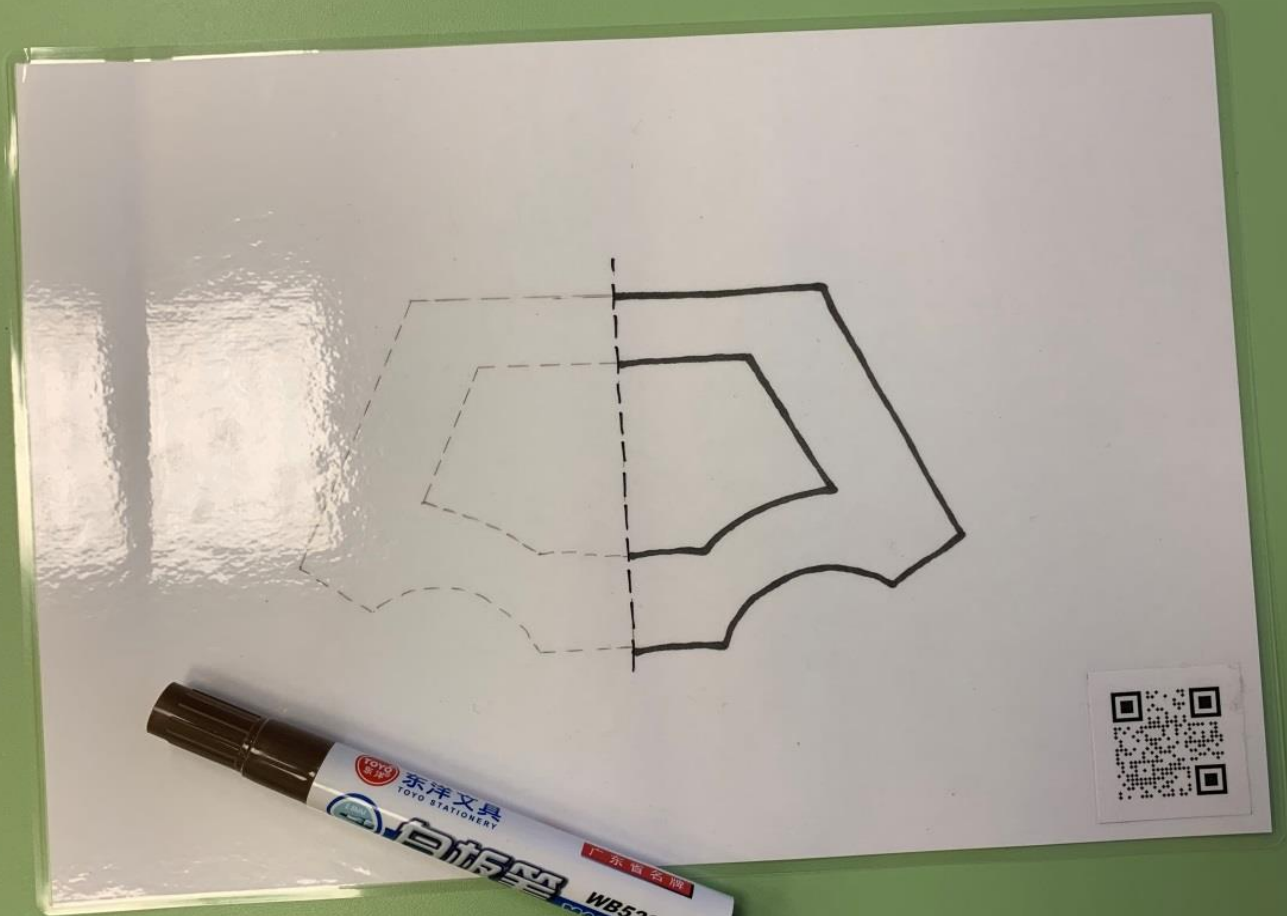
- Тулалыыр эйгэни билиһиннэри, тыл баайын сайыннары;
- Кумаабы илиһингэр барамайдары түргэнник сирдэтэн, харандаас наадалаах дэгэтин талан, уустуга суох хамсаанынынан сибээстээн барамай форматын уонна тутуутун уруһуйдуурга уэрэтии.

Телефонга эбэтэр планшетка сканер QR кодун арыябыт. Телефон камерата сканердаах буоллабына камеранан холбонуохха сөп. Камераҕа QR коду дабайан хабабыт куттаммакка хайа баҕар муннуктан тутабыт. Абыйах сөкүүндэнэн QR код холбонуо.

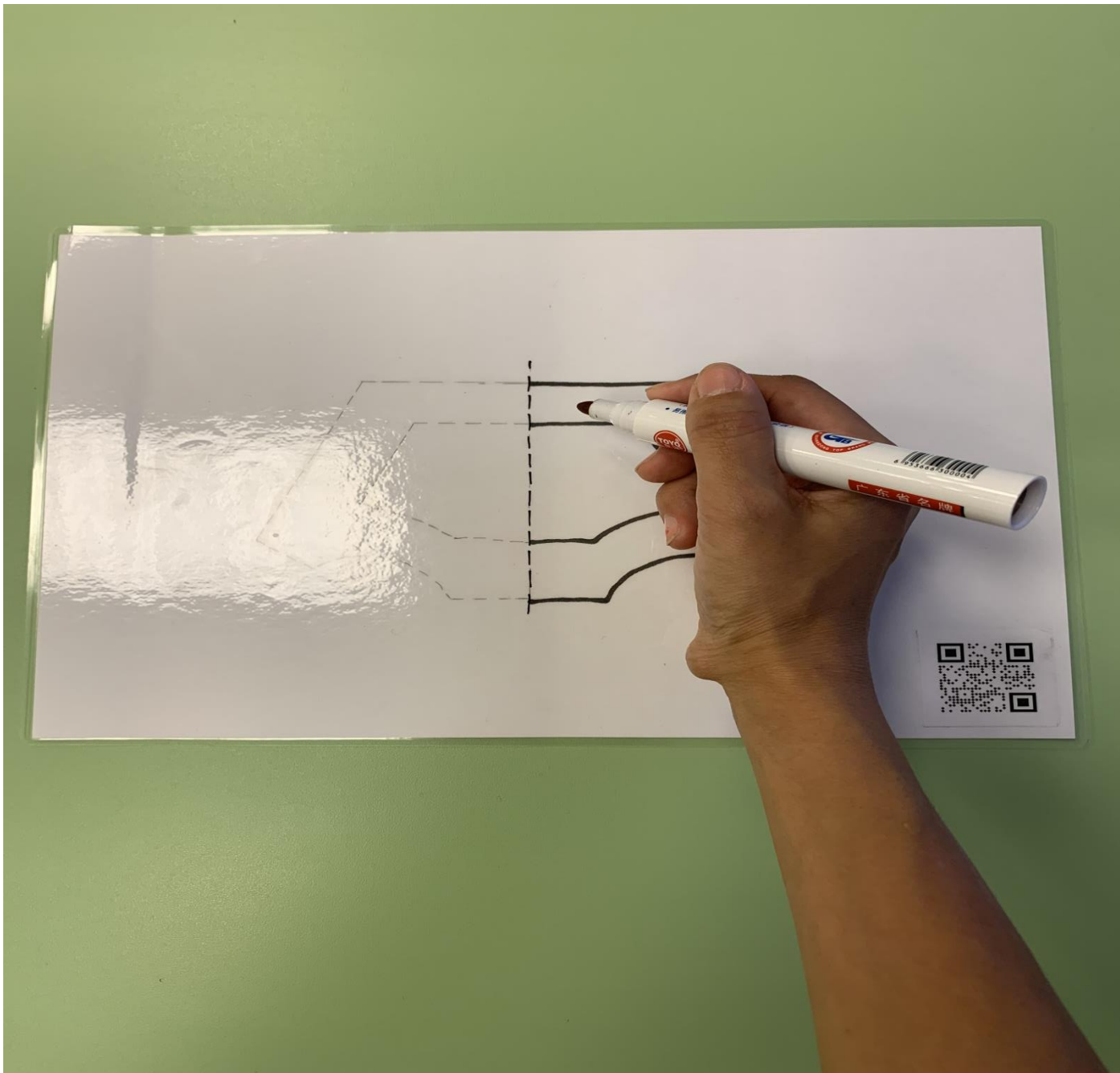

TOYO
东洋文具
TOYO STATIONERY
白板笔
WB528

Орто бөлөх:

Иитээччилэр: Нина Ильинична, Ольга Николаевна

❖ **Оонньуу аата суола:** «Биир тэн» остуол оонньуута

❖ **Сыала соруга:**

- ❖ - Оонньуу көмөтүнэн оҕоҕо төрөөбүт ийэ тыл кэрэтин, баайын билиһиннэри;
- ❖ - Оҕо хардары ситимин сайыннарыы, тыл сайдыытын уонна хамсааныны сөпсөрүттээһин, оҕо словарнай саппаанын байытыы;

Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Детский сад №1 «Сардаг» городского округа «город Якутск»
(МБДОУ - Д/С №1 «Сардаг» ГО «город Якутск»)

Огноом оонньуута «Биир тэнг»

Оонньуу савдас Оонньуу хомогузун оондо торообут ийэ тэлэ к-рөгүн, баайын билэниирини, оро хоондун сугуйн сэлэнээрим, тэл сэлдэмтэн уонна хамсаанын сөнсөрүтэхтин, оро сөлүмтэн үлээн сэлтээрин байытала.

Оонньуу бырабылалта, Ягурук карталарга уруулар бааллар, Араас картада хайаан да биир тэн уруу баар. Оро тэн уруу бу буан айттыахтаах. Эбэл карта хомуобут оро кхайыллаах булар.

Оонньуу кутулэ:

- «Урдан» - оондого иккидини карта бриллятор, хаабыт карталар чөмчөөнни тураллар, бастаа тэн уруу бу баар оро, картаны билэниир ааар. Ким урдата улахан, кхайыллаах булар.
- «Миним» - оондо карта билэтор, картада баар урууларга солбулар ааты турсорог ыттыахта.
- «Холобуу» - Мин итгэлим, мин алаадым, мин угутуу уо.д.д.
- «Кроочон!» - Оро картада тэн уруу бу буан далааан ааты сугуйнни айттыахтаа. Холобуу: Миннигэ алаадым, Кроочон сардана сибэхи уо.д.д.

«Биир тэнг» оонньуута, оонньуу көртүн байыт айттыахтаах оро.

"Ураха"

«Миэнэ»

"Кэрэчээн».

Улахан бөлөх

Иитээччилэр: Мария Алексеевна, Анисия Юрьевна

«Тиэргэн туоната» остуол оонньуута.

Сыала: Өбүгэлэрбит үгэстэрин нөнүө оҕо сөпкө төрөөбүт тылынан сангарар, толкуйдуур, кэпсиир дьобурун сайыннарыы.

Соруга:

1. Оонньууга оҕо болҕомтотун тардыы;
2. Оҕо истэр, өйдүүр, толкуйдуур дьобурун сайыннарыы;
3. Тылларын саппааһын байытыы, кэпсэтэр уонна кэпсиир дьобурдарын уобарастаан толкуйдууларын ситиһии;
4. Оҕо иңэриммит билиитин өбүгэ үгэстэринэн, норуот тылынан уус-уран айымньытынан иңэрэн чиңэтии.
5. Оҕо көңүллүк арыллан оонньуур, көрөр-билэр дьобура аһыллар, сайдар эйгэтин тэрийии;

«Ким түргэнник хомуйар»

Хомулук ооньюу

Сыала: Тыл саппааһын байытыы, өбүгэлэрбит туттар тэриллэрин билиһиннэри, тулалыыр эйгэбэ харыстабыллаах сыһыаны үөскэтии.

Соруктара:

1. Ооньюуга оҕо болҕомтотун тардыы;
2. Оҕо истэр, өйдүүр, толкуйдуур дьобурун сайыннарыы;
3. Тылларын саппааһын байытыы, кэпсэтэр уонна кэпсиир дьобурдарын . уобарастаан толкуйдууларын ситиһии;
4. Оҕо иңэриммит билиитин өбүгэ угэстэринэн, норуот тылынан уус-уран айымныытынан иңэрэн чиңэтии.
5. Оҕо көңүллүк арыллан ооньюур, көрөр-билэр дьобура аһыллар, сайдар эйгэтин тэрийии;

«Тыа кыыллара»

Хомулук оонньуу

Сыала: Оҕо тылын саппааһын сайыннарыы, Сахабыт сириг күндү түүлээх, тыа кыылларын көрдөрүү, билсириннэри.

Соруга:

- Оҕо болҕомтотун тардыы;
- Айылҕа кыылларыгар харыстабыллаах сыһыаны үөскэтии;
- Толкуйдуур дьобурун сайыннарыы.

«Мунха»

Остуол оонньуута

Мунха саха дьонун үгэһэ. Былыр-былыргыттан саха киһитэ балыгынан аһаан олорбута номоххо баар. Ыар сылларга саха киһитин балык тыыннаах хаалларбыт. Халлаан тымныйдабына, күөл мууһа киһини уйар буоллабына, дьон билигин да күргүөмүнэн мунхалыы киирэр.

Сыала: Өбүгэлэрбит үгэскэ хаалларбыт Мунха тэрээһинин туһунан өйдөбүлү инэрии, туттар тэриллэрин билиһиннэрии. Тыл саппааһын байытыы.

Соруктара:

1. Күһүннү балыктааһын туһунан оҕолорго ойуулаан көрдөрүү;
2. Мунхаҕа туттар тэриллэрин билиһиннэрии;
3. Балыксыт үлэтигэр ытыктабыллаах сыһыаны үөскэтии.

Ийэ тылбыт баайын чабырҕах, үгэ нөнүө сайыннарабыт

Ийэ тылбыт баайын чабырбах, үгэ нөнгүө сайыннарабыт

Сахабыт культуратын хомус кэрэ көрүнгүн оҕолорбутугар тарҕатабыт

**Бэлэмнэний бөлөх иитээччилэрэ: Саира Александровна, Розалия Иосифовна
Оонньуу аата суола: «Остуоруйа дойдута»**

Бырайыак сыала-соруга:

- Остуоруйа нөнүө оҕолорго уус-уран тыл баайын тиэрдии, билиһиннэрии, оҕо интириэһин ханатыы;**
- Оҕону кыра сааһыттан саха остуоруйатыгар кэрэхсэбиллээхтик сыһыаннаһарга, саха төрүт культуратыгар үөрэтии, угуйуу;**
- Остуоруйа нөнүө оҕону үтүө сизэргэ-майгыга, тулалыыр эйгэбэ киһилии сыһыанна иитии;**
- Оҕо улаатан истэгин аайы айар дьогура, билиитэ ханыырыгар интириэһи тардыы.**
- Оҕону дьон иннигэр толлубакка кэпсииргэ, кэпсэтэргэ үөрэтии.**

Оонньуу аата суола: «Төрүт өбүгэлэрбит маллара-саллара»

Бырайыак сыала-соруга:

- Саха норуотун культуратыгар сыһыаран оҕону иитии, сайыннарыы;
- Сахалыы оһуордарын, иһити хомуоһу, таһаһы-сабы, туттар тэрили - оскуола иннинээҕи оҕо кыабын, дьобурун учуоттаан ойууну айан оноруу;
- Бу оонньууну туһанарга, туттарга методическай ыйыннык оноруу;
- Оонньууну оҕолорго оонньотон бастакы боруобалааһыны ытыты;
- Оонньуу сөптөөбө, учугэйэ билиннэбинэ, опыт быһыытынан тарбаты;
- Оҕо толкуйдуур, билэр көрөр дьобура сайдар;
- Оҕо иэйиитигэр, көрүүтүгэр, опытыгар олобулар.
- Өбүгэлэрбит олохторун туьунан билэр-көрөр баҕаларын ханнарыы;

